

Végh Attila

A belső végtelen

Télen kevesebb szóból is értünk. Elmúlt az ősz, a gyűjtés, a melankólia, az elmélyülés időszaka. Itt az idő, hogy megálljunk, és ne csináljunk, ne mondjunk, ne akarjunk semmit. A téli séták, kirándulások, erdőjárások a tiszta csend megélésére adnak esélyt. Hogy azt ne mondjam: mibenlétünk mélyebb meg-érzésére.

A karácsony, amely a megújulás, a téli napforduló kozmikus ünnepéből előbb a szeretet, majd a vásárlási láz ünnepélyévé roskadt, két hét múlva itt van. Sétálok a nagymarosi Duna-parton, és azon gondolkodom, mit is jelent majd nekem ez a karácsony. Hogy mit jelent nekem – aki nem vagyok hívő – általában a karácsony.

Azokban az években minden szentdélután nagyszüleim szobájában kellett lennem, amíg az angyalok a fát díszítették. Nem volt szabad meglesni őket. A belga üvegen sejtelmes fények-árnyak játszottak, a várakozás szobájában pihent az öröm, az ajtórésen kiáramló fenyőillatban. Vártam, hogy megszólaljanak a csengettyűk.

Amikor Zsófi lányommal először eljátszottuk ugyanezt, a dolog még hatásosabbra sikeredett, ugyanis egy távolabbi szobában mindannyian a gyerekekkel várakoztunk, mígnem a két szoba közti átjáróban elrejtett mobiltelefonon „magától” szólalt meg az angyalcsengő. Sohasem felejttem el az arcát, ahogy életében először meglátta a színekben égő fát, alatta az aranypapírba csomagolt ajándékokat, egyszóval: a csodát.

Kisebb csodák azóta is vannak, apró fények, föllángolások a belső hadak útján, de ha azt mondod: karácsony, először ezek az esték jutnak eszembe.

Jó volna megint érezni, hogy az otthon szívét meleg, kozmikus fény derengi be, hogy a legszűkebb tér titokzatos módon a legtágasabb égbolt lényegével töltkezik, és a pillanat – akár az ajtó a várakozó- és a titokszoba közt – egyszer csak kitárul. A megszelídített végtelen gyermeki neve: szenteste.

A felnőtteknek semmi se szent. Ez egyrészt rendjén van, hiszen az embernek előbb-utóbb föl kell nőnie a szabadságig, bármilyen korábban szentnek hitt rendet dönt is össze ez a növekedés, másrészt nincs rendjén, mert a gyermeki nosztalgia-séták után jó volna egyszer a végtelenben hazatalálni. Tudom, egyszer hazatalál mindenki, de hogy milyen lehet ott, a nemlétben, arról senki nem tud semmit.

A mi pechünk az, hogy életünk – és hozzá mérten elménk is – véges, ám ez nekünk nem elég. Folyton a végtelent célozzuk, még akkor is, ha sejtjük: nekünk ott nincs semmilyen ajándék. Végességünk fájó bizonyossága (a feltámadás és az öröklét meséit most hagyjuk békén) és a végtelenség iránti vágyunk ambivalenciájának jól megfelelt hajdan az istenhit. Az istenek olyan lények voltak, akik a végtelenben lakoztak, de akiken túl már nem volt semmi. Ez kielégítette végtelenség-vágyunkat (hiszen időnként kapcsolatba léphettünk velük, vagy legalábbis úgy érezhettük), de végességünk pecsétjét sem törte fel,

hiszen semmibe húzó törekvéseinknek az isteni szférát elérve megálljt parancsolt a halhatatlan lények mögött tornyosuló Semmi.

Na, ez veszett el a felvilágosodásban. A tudományos világképet az istenek már nem érdeklik, csak a kozmosz. Márpedig ott nincs semmi, ami megállíthatná a fürkésző vágyat. Betör a lélekbe a Semmi, és tort ül. És a lélekben bál van, minden este bál van.

Mi maradt akkor nekünk? Hát a karácsonyfa. Ahogy politikai rendszerektől, elidegenedéstől és mindenféle fogyasztói elhülyüléstől függetlenül évről évre becipeljük lakásainkba ezeket a szerencsétlen csemetekerti halottakat, az mégiscsak valami mély vágyról árulkodik. Valami olyan igényről, amelyben ott van a természet iránti vágy, gyerekeink csodában tartásának vágya, és az az akarat, hogy a franc egye meg, ennek a hideg, részvétlen és könyörületlőtől mentes világúrnek mégis illene otthonosnak lennie, ha már megtörtént az a csoda, hogy egyáltalán létezik olyan, hogy homo sapiens.

A karácsonyfa felállításának legkáromkodástelibb mozzanata a törzs befaragása a talpba. Soha nem megy simán. De vajon mit jelent ez a munka? Az ember megalkotja a kapcsolódási pontot az élet és a szimbólum között. A fényt a talpára állítja, összekapcsolja az életet az ünneppel, a kaoszt a kozmosszal.

Ha az ember nem mereng efféle dolgokon, csak egyszerűen ünnepel, a fa akkor is hat. Mert akármilyen vad, taposó vásárlói örületté vált is a karácsony (vö. *harácsony*), akármennyire kifordult is az ünnep magából, akármekkora is a létfeladás, a fa mégis behívja a kollektív tudattalan ősképeit.

Mert a karácsonyfa sűrű szimbólum. Először is világfa, *arbor mundi*, kozmikus jelkép. Ágai az égig érnek. A gömb alakú díszek a bolygókat jelképezik, az angyalhaj a Tejutat, a fa elmaradhatatlan csúcsdísz pedig a betlehemi csillagot, azaz a Jupiter-Szturnusz együttállást a Halakban. És a fenyő, mivel örökzöld, a téli napforduló idején örökké megújuló életet is felidézi.

Ha az őshagyomány felé keresgélünk, kiderül, hogy a karácsonyfa létra is. Az egyiptomi halottaskönyv a Tejutat, a Napot szülő és fölfaló, majd újraszülő Nut istennőt Létrának nevezi, és olykor létrafokokkal ábrázolja. A létra mágikus értelme, akár a világfáé: ég és föld összeköttetése. Mithraszhoz a beavatandó híveknek hétfokú lajtorján kellett fellépkedniük. Ez a létra lényegében a sámánlétrával azonos, amely gyakran nem is létra, csak rovátkolt oszlop. Jákob lajtorjája is ezt mintázza, amely az ortodox ikonok kedvelt témája, s amely megjelenik a nyugati egyházművészetben is mint Krisztus kereszttje, vagy a kereszthez támasztott létra, melyen Krisztus megfeszítése előtt maga kapaszkodik fel.

Mindezt nem kell tudnunk. A karácsonyfa a (poszt)modern ember miniatűr beavatása, apró megvilágosodása. Ehhez nem kellene színesen vibráló csoda-égyők. Az ünnep nem Keravill. Elég a gyertya. Egy halott, ám mégis örökzöld növény beköltözik a lakásba. Mintha halott rokonából, a parkettából nőtt volna. Benne van az erdő, a természet, az idő örök megújulása, a személy és a kozmosz kapcsolata. Ha ehhez még hozzávesszük, amit a közhely mond, hogy tudniillik a karácsony a szeretet ünnepe, annak az erőnek az ünnepe, amely nélkül minden ünnep, minden hétköznap csak zengő ércek doboza, akkor egészen közel kerültünk a világító fa megértéséhez. Ez a megértés persze sokkal inkább megérzés. A karácsony újabb esély arra, hogy érezzük: ég és föld bennünk ér össze.

A karácsonyfa a világ szakrális centrumát őrzi. A világ szakrális centruma az a hely, ahol az ember otthon van, családjá körében, és ahol a szeretet levegője járja át a teret. Ez utóbbit jelképezi az ilyenkor szokásos ajándékozás. Fenyő-illat száll a szobában. A fa teszi a dolgát, a többi pedig rajtunk múlik. A világfa kiemelkedik a káoszából, és a kozmosz, a rend létrejöttét ünnepli. A hétköznapiok centrumába állított karácsonyfa – hívóknak és nem hívóknak egyaránt – valami hasonlót súg. Ég-ígérő fa: ha megértjük tanítását, rádöbbenünk, hogy a fény, ahová olykor föltekintünk, nincs is olyan távol, mint hinnénk. A földstötér pedig, amibe a degenerált fogyasztói demokrácia erőnek erejével bele akar ragasztani bennünket, nincs is olyan közel.

A karácsony ezt mondja nekem, a nagymarosi Duna-parton sétálónak. És még azt, hogy annak a történetnek, amit életnek nevezünk, ha nincs is semmi értelme, szeretetben kell véget érnie. Mást nem képzelhetünk. Nincs. Így vagyunk végesek. Így van végünk.

Dr. Ruzsicska Mária

Karácsonyi meglepetés

A leányka születésétől kezdve egy domb tetején élt az egy tanerős pusztai iskolával egybeépített lakásban, egy gyönyörű kert közepén. A puszta többi háza több kilométerrel távolabb volt. A közelben a völgyben egy patak, mögötte pedig szelíd csalitos csábította nyáron anyával sétálni, télen apával szánkázni. Elszórakoztatta a baromfiudvar, kedves és komikus tyúkjainak és színpompás, a szivárvány minden színében pompázó, fényes tollú büszke és harcias kakasainak a ragaszkodása, amelyeket ő etetett. Amikor meglátták a leánykát, káricsálva odarohantak a kerítéshez, és várták a magvakat. Amelyik kiszabadult a baromfiudvarból, mindenhova húségesen követte. Azonban, ahogy nőtt, növekedett a kisleány, egyre többször várakozott a kerítés mellett reggel 8 óra előtt és délután 5 órakor, amikor ott mentek el a tanulók. Mindig rohanva érkeztek, köszöntek, és ugyanolyan iramban távoztak. A kisleány vágyódva nézett utánuk. Bárcsak beszélgethetnének vagy játszanának egy kicsit – gondolta. Egyszer csak megállt a kerítés külső oldalán az egyik nyolcadikos fiú, aki szintén mindig köszönt neki, jövet-menet. – Hogy vagy? Nem jössz be az iskolába? – kérdezte. – Nem mehetek, én még csak négyéves vagyok... – Nagyon kár – sajnálkozott a fiúcska. – Hogy hívnak? – kérdezte a leányka. – Péternek... én tudom ám a te nevedet régóta! – hangzott a válasz. – Köszönöm ... – hallatszott halkán. Ettől kezdve mindennap reggel és este megállt a nagyfiú a kerítés mellett, és sokat beszélgettek arról, hogy mi történik az iskolában, és azokról a csodálatos dolgokról, amiket meg lehet tudni a tankönyvekből. A leányka boldog volt, mert végre lett egy beszélgetőtársa. Karácsony előestéjén még a sötétedés előtt megjelent a nyolcadikos nagyfiú, kezében egy kukoricaháncsból fonott szatyorról. Apa éppen a szánkózásból húzta haza gyermekét. A kapunál talál-

koztak. – Mi járatban vagy, Péterke? – kérdezte. – Köszönteni jöttem karácsonyt – toporgott, és alig nyögte ki a szavakat nagy zavarában. – Hát gyere beljebb, remélem, nem itt akarod elmondani a mondókát – nyitotta ki a férfi a kaput. Bent a lakásban anya – azaz az Angyalka – még nem készült el a fenyőfa feldíszítésével, ezért a kisebbik szobába vezették be a vendéget. Volt az asztalon minden, ami szem-szájnak ingere: a még párolgó sült kolbász, illatos hurka, mákos és diós kalács, omlós sütemények, málna-, szilva- és meggybefőtt, bodzavirág és csipkeszörp – mind arra vártak, hogy az esti vacsorához bevigyék őket. Apa helytel és étellel kínálta Pétert, de ő izgatottan csak ennyit mondott: – Csak boldog karácsonyt szeretnék kívánni – majd a leánya felé fordult: – Neked pedig ezt küldi általam a Jézuska... – és letette az asztalra a kezében lévő szatyrot. A szatyor, mihelyt szilárdat érzett maga alatt, elkezdett mozogni, majd az egyik oldalára dőlt. Mindenki megmerevedett, csak egy halk nyüszítés oldozta fel a csendet. A lányka gyorsan benyúlt a szatyor nyílásán, és egy vörösésbarna, szőrös, mocorgó, nyöszörgő gombócot emelt ki belőle. – Ez az enyém? – kérdezte ijedten. Élete négy esztendeje alatt ilyet soha nem látott, de ösztönei parancsára magához ölelte a pár hetes kutyakölyköt. – Nagyon köszönöm – hebegte, és könnyes lett a szeme. A fiú felállt, és minden tartóztatás ellenére elköszönt. – Szeptemberben bentlakásos gimnáziumba megyek, a nyári szünetig vigyázzatok egymásra – és köszönés nélkül kifutott az ajtón. – Gyere máskor is – szólta utána apa, de a tanév végéig megint csak úgy beszélgettek egymással, hogy közöttük volt a kerítés. Azután nem találkoztak többé. Apát szeptemberben áthelyezték egy 40 kilométerrel távolabbi puszta. A hűséges kutyus azonban örökké eszébe juttatta a leánykának ezt a karácsonyt és Pétert.

A „Sokunk karácsonya”-pályázatra érkezett s elfogadott anyagokat Cédrus-logóinkkal jelöljük

